

Justitiedepartementet

Remissvar

ORU 2020/05918

Josef Zila
Rúna í Baianstovu

2021-01-19

Remissvar - Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)

Örebro universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade utredning, får anföra följande.

Det framgår av betänkandet att utredningens uppdrag inte varit att överväga huruvida ett särskilt hedersbrott bör införas, utan enbart att föreslå hur brottsbestämmelsen bör utformas. En logisk slutsats är att det från remissinstanserna förväntas att remissinstanserna därför endast fokuserar på den föreslagna utformningen av bestämmelsen om hedersbrott. Av instruktionerna framgår att remissinstanserna inte ska ange huruvida de anser att införandet av ett särskilt hedersbrott i sig är motiverat vilket innebär att detta bör lämnas därhän. Vi menar dock att dessa två frågor inte kan hållas isär.

Mot utredningens förslag på hur bestämmelsen om hedersbrott bör utformas är det svårt att komma med några tungt vägande invändningar. Troligen uppfyller bestämmelsen formellt de politiska krav som framgår av Kommittédirektiv 2019:43 och som ligger bakom tillsättande av utredningen. Huruvida den nya bestämmelsen kan förväntas få den avsedda effekten, dvs. att stävja hedersrelaterade brott resp. öka skyddet för personer som kan tänkas utsättas för sådana brott är däremot ytterst ovisst.

Ett eventuellt införande av hedersbrottet är förknippat med tre problem. Det första berör förhållandet mellan den nya bestämmelsen och övrig reglering i brottsbalken, det andra visar att redan existerande lagstiftning gör ett särskilt hedersbrott överflödigt och det tredje berör risken för konkurrens mellan olika brottsbenämningar.

1) En viktig aspekt vid införande av en ny brottstyp är hur den nya bestämmelsen förhåller sig till övrig reglering i brottsbalken. I förevarande fall kan konstateras att alla gärningar som så att säga ska ingå i hedersbrottet redan är kriminaliserade. Dels är de registrerade som självständiga brott, dels ingår i stort sett alla dessa brott i antingen grov fridskränkning (4:4 a) eller olaga förföljelse (4:4 b), eller både och. Det som skulle skilja hedersbrottet från de två nämnda brotten (med vissa obetydliga avvikelser) är enbart motiv till brottet

Bortsett från att en sådan reglering skulle innebära ett steg mot en kasuistisk lagstiftning som helst ska undvikas, visar forskning att det i åtskilliga fall finnas avsevärda problem med att styrka ett hedersrelaterat motiv, något som forskning tydligt visar (se till exempel *Heder och samhälle*, Baianstovu med flera 2019¹). Det kan illustreras med de olika bedömningar som i

¹ <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1375562/FULLTEXT01.pdf>

Svea hovrätts dom av den 13 januari 2006 (mål nr. B 8537-05) gjordes av tingsrätten och hovrätten (frågan var om kvinnomisshandel). Tingsrätten menade att mannens misshandel var ett typiskt uttryck för återupprättande av mannens heder, medan Svea hovrätt ansåg att motivet var en "vanlig svartsjuka som förekommer i alla kulturer".

Hedersrelaterade motiv som brottsrekvisit är så pass vagt till sin innebörd att det skulle utgöra ett hot mot legalitetsprincipen och därmed rättssäkerheten.

2) För hedersbrott föreslås straffskalan lägst 9 månader och högst 6 års fängelse, dvs. samma straffskala som för grov fridskränkning. Straffskalan för olaga förföljelse är något lägre, upp till 4 års fängelse.

Vill man att den omständigheten att ett brott begåtts av hedersrelaterade motiv ska avspeglas i brottets konkreta straffvärde finns det redan möjlighet att fastställa ett högre straffvärde genom att tillämpa redan existerande lagstiftning om försvårande omständighet i 29:2 p. 10.

Det kan således konstateras att införande av ett särskilt hedersbrott – om man åsyftar en strängare bedömning av brott med hedersrelaterade motiv – är överflödigt.

3) I SOU 2018:69 (införande av hedersrelaterade motiv som försvårande omständighet) lyfts frågan om ett införande av särskilt hedersbrott skulle kunna vara ett alternativ till den försvårande omständigheten (s. 95 - 96). Utredningen pekar på vissa svårigheter med en sådan lösning, bland annat konkurrensproblem. Förevarande utredning tar upp konkurrensfrågan, men i en mycket snäv mening – vilket brott skulle äga tillämpning om brottet faller under både grov fridskränkning och hedersbrottet (eventuellt olaga förföljelse kan tilläggas).

Problemet är dock mera omfattande. Hur ska man bedöma, till exempel, om vissa gärningar som utgör led i en upprepad kränkning bedöms ha hedersrelaterade motiv, däremot inte andra gärningar? Den frågan är obesvarad i utredningen.

Sammantaget kan det slås fast att meningen med ett eventuellt införande av hedersbrottet i högsta grad är oklar, med undantag för den tydligt uttryckta förhoppningen att det ska "sända signaler". Ett sådant syfte, om det är det huvudsakliga syftet, är dock inte ett legitimt skäl för en ny kriminalisering om de grundläggande rättsprinciper som praktiseras i Sverige ska upprätthållas.

För övrigt vill vi påpeka att länder som England, Wales och Skottland infört ett särskilt lagrum som adresserar frihetsbegränsningar och psykisk misshandel i nära relationer – så kallad *coercive control*. Lagrummet verkar inom legalitetsprincipens domäner och kan tillämpas i olika våldskontexter i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Örebro universitet välkomnar en framtida prövning av *coercive control* i svensk lagstiftning.

Av de skäl som anförs ovan avstyrks utredningens förslag att införa ett nytt hedersbrott.

Betänkandets övriga delar lämnas utan erinran.